

Varga Dániel

HÁT MÉGIS MEGCSINÁLTUK, GEORGE

2019-07-13 | NOVELLA

A későbbi miniszterelnök a plafont bámulta. A repedésekből nem kerekedtek ki ábrák, pedig fél karját adta volna útmutatásért. Zsigereiben érezte, hogy változik körülötte a világ, és részt kívánt venni a változásokban. Az élükre állni, egyáltalán az élen állni mindenben... Elképesztő mohóság hajtotta.

Este Machiavellit olvasgatott, a szöveg mély hatást gyakorolt rá. „A népnek nagyobb szüksége van az erő látszatára, mint az igazságra”...

Ez jó. Felkönyökölt, párnája alól elővette noteszét. A VALÓSÁG: VESZÉLY, jegyezte fel.

Vékony teste megfeszült. A BIZONYTALANSÁG: BIZTONSÁG.

Az emeletes ágy sodronya megreccsent.

Az asztalon álló fénykép középkorú férfit ábrázolt, egyenes, határozott szögben találkozó vonásokkal. Ő volt George (G): koravén férfi, pedig a kép készítésekor még alig múlt negyven.

A valóságban Ericnek hívták. Indiában született, bár iskoláit már Angliában kezdte, így hamar megtanulta, mit jelent mindenütt idegennek maradni. Érettségi után inkább visszatér Burmába, rendőrtisztviselő: elsajátít pár technikát, melyekkel az öregedő rendszerek igyekeznek megakadályozni végső szétesésüket. Ezeket az eszközöket egy életre meggyűlöli.

Alapvetően csak az érdekli, hogyan lesz író. Író akar lenni.

A következő években csak hányódik, Londonban, majd Párizsban él. Piaci rakodást vállal, edényt mosogat, éjszakánként ír. Befejez két regényt, ezek Párizst elhagyva, a visszaúton elvesztek, de nem adja fel. Elhatározza, hogy a jövőben Eric helyett inkább George-nak nevezteti magát.

Következő kézírata már megjelenik, könyvesbolti eladó Hampsteadben, ez is előrelépés. Egy lapnak recenziókat írogat. Megnőszik, de hamar kiderül, hogy nemzőképtelen. Pár év után örökbe fogadnak egy kisfiút; felesége egy évre rá belehal a vakbélműtét altatásába. G-t közben befogja a kulturális élet, szerkesztő a BBC-nél, új szövegeket fejez be. Utoljára egy *Állatfarm* címűt, de nem talál rá kiadót, háború zajlik, és a lektorok szerint a könyv veszélyeztetné az olvasók harci morálját.

új megbízás

A jövődöbéli miniszterelnök élénk belső életet élt.

Intenzíven álmodott, legtöbbször a Holdról, erről a szürke, semmiben lebegő, nagy kavicsról. Visszatérő álma volt egy fiatal politikusról, aki 3,5 millió csillogó érmét varázsolt ki a holdlakók zsebéből.

Amikor magasabb polcra emelték, már 40 milliót ügyeskedik felesége pénztárcájába. Némi zúgolódás után mégis új megbízást kapott: nagy volt aztán a csodálkozás, amikor immár milliárdokat diszponált különböző családtagjai zsebébe.

Arcán mosoly futott át. A Hold levegője fekete volt, a napfény vízszintes, sárga pászmákban hullott a hallgatag hegyláncokra.

A leendő miniszterelnök a loyolai Ignácot is szívesen lapozgatta. Örömet lelte a tételben, hogy a nemes cél fölmenti eszközét. Sajnos nem volt türelme a tételt történelmi kontextusba helyezni, tapasztalatai szerint ugyanis fordítva van: az eszköz minősíti a célt, sőt idővel általában föl is zabálja azt. Ha valaki nem sajátítja el az önkorlátozás bonyolult művészetét, a történelem előbb-utóbb kíméletlenül kukába vágja.

Pszichológiai érdeklődése is csekély maradt. Így történhetett, hogy elkerülte figyelmét a mentális „kettős könyvelés” veszélye: ha ugyanis az ember A világban él, de közben konzekvensen B világot kommunikálja, a két világ határa könnyen összemosódik, és az illető végleg B-ben találja magát. Az Írásnak hiába más a véleménye, a szavak nem *teremtik* a valóságot.

wikimedia.org

George feleségével Spanyolországba utazott, Barcelonában egy fegyveres csoporthoz csatlakoztak. Polgárháború dúlt, a földeket elborította a vér. Sátrokban aludtak és ároksparton. George gyerekkorától súlyos hörgőbajjal küzdött, és a földön alvás egyáltalán nem tett jót, de legalább megismerte a vérontást, a vakbuzgó erőszakot, és mindettől egy életre megundorodott. Két év után szárnyvasutakon és gyalog, lerongyolódva iszkoltak haza.

A leendő miniszterelnök felriadt. Fülében még visszhangzott az utolsó pár szó.
„Szeretet nélkül senki vagy. Zörgő hüvely, kiszáradt bogár – elsodor az első szellő.”
Teste verejtékben úszott.

Szerencsére hamar sikerült visszaaludnia.

Álmában a Holdon épp választások zajlottak, három párt szállt szembe a korrump hatalommal. Az egyiket leprásnak nevezte ki a közvélemény, a másikat automatikusan rasszistázták, a harmadik épp programját ismertette a tévében: egy kakasjelmezes ember kukorékolt teli torokból a kamera előtt.

Az álom végén az ellenzék felháborodásának adott hangot szoros veresége miatt, és a leendő miniszterelnök még a REM fázis mélyén is elmosolyodott, látva az intellektuális megközelítések sokszínűségét.

senki nem fájdalomra született

Kitör a világháború, G katonai szolgálatra jelentkezik, de elutasítják. Már havonta fellángol tüdőgyulladás, Spanyolországban a TBC is ráragadt. A háború végétől valamiért tart: bőséges

tapasztalata gyűlt már össze a tévutakról, melyekre egy elvakult koncepció vezetheti az embert. Csak egy dologban biztos, hogy senki nem fájdalomra született (talán, mert személy szerint sokat szenved).

Egy könyv körvonalai derengenek fel előtte, förtelmes szöveg: arra figyelmeztetne, milyen szörnyszülöttekké torzulhatnak egyes társadalomirányítási technikák. A hatalom brutális kábítószer, és az emberek könnyen befolyásolhatók. Figyelmeztetni kell őket.

Telt az idő, az egykori leendő miniszterelnök karcsú teste elnehezedett, a kislíus arcot durva ráncok barázdálják. Statisztikai adatokkal blöfföl nyilvánosan, különösebb következmény nélkül. Machiavellin már rég túl van, a nyelv kérdései foglalkoztatják. Aki uralja a szavakat, kedvére formálja a múltat. Tehát kezében tartja a jelent. És a jövőt?

Ugyan. Csak érzék kérdése.

Holdfény süt a szemébe újra, élesen megvilágított sziklák forognak. Egy fennsíkon hatalmas hangár áll, valószínűleg karantén. Ragály pusztít a nagy kavicson, a nyelv ragálya: elég egy „vándor” szót alattomos kifejezéssel helyettesíteni, és milliók vesznek el emberi voltukat: szóra sem érdemes rovarrá, a közutalat tárgyává válnak. Pedig hasonló nevezéktan már kívánt némi vért korábban e köves tájon. De a lakosok immunitása gyengül, és a helyzet csak durvul. Elég megjegyezni, $2 \times 2 = 4$, és az illetőt fölkoncolja a tömeg. Az ellenzék érthetően elbizonytalanodik, pár fiatal azt harsogja, minden hasonló matematikai állítás szemfényvesztés. Mások tovább kukorékolnak. A kormány hajthatatlan, $2 \times 2 = 5$ hirdetik embertelen nagyságú betűk.

A polgároknak imponál a magabiztosság.

Jura széljárta sziget Skócia partjainál, felszínét barna kövek és tőzeg borítja. Gyíkokon és pár szarvason túl alig lakják. Ide vonul vissza G megírni utolsó regényét.

Pascal Rey, flickr.com

Fehér tanyaházban él, tízpercenként köhögési roham tör rá, ilyenkor összegörnyed, mint egy ökölbe szorított kéz. Húga viseli gondját, családját hátrahagyva talpal reggelente kilométereket a csónakkikötőben működő boltocskáig. A ház recseg, sóhajtozik a szélben, mint egy vajúzó asszony. Sirályok rikácsolnak, a tenger tajtékja hideg cseppekké porlad a levegőben.

G alig lép ki szobájából, érzi, mint fogy az ideje. Minél több szót kíván még papírra vetni. Addigra semmilyen politikai tervben vagy világnézetben nem hisz, leszámítva a jézusi eszmét (mely meglepően egyezik a felvilágosodás alapgondolatával): hogy minden ember egyenlő.

A *duplagondol* mentális jelenség, mely révén az ember egyszerre két, egymásnak ellentmondó nézet birtokában is képes túlélni. A polgár, noha tudja, hogy a Párt tudatosan csal, hazudik és rágalmaz, és ez bosszantja, választóként mégis ragaszkodik a feltételezéshez, hogy voksával mindig a legnagyobb tisztességgel járt el. Önigazolása alapjául a keresztény erkölcsöt teszi, noha bármikor hajlandó azonosulni az irgalom és megbocsátás elveinek teljes ignorálásával.

A többség munkaidőben kőarccal szolgálja a hivatali elmebajt, aztán otthon ki nem fogy a panaszból. Az anyagi biztonság reménye leülepedett a tetőkre, mint a guanó. Van, aki az erőszak és irracionális ellen másfajta irracionális fegyvereit szegezi, mindvégig abban a hiszemben, hogy a tiszta észet védelmezi a sötétség ellen, mások csöndben elfordulnak. A rendszer a hétköznapiakban a működésképtelenség ezer példáját mutatja, mégis úgy tűnik, e botlások megengedhetők (sőt, mivel a rendszer alapját a kontraszelekció adja, elkerülhetetlenek), a szisztéma fenntarthatónak tűnik; az ellentmondásokat mindenki csak magában veti össze, ehelyütt mindegy, hogy lustaságból, tájékozatlanságból, vagy csupán anyagi komfortja megőrzésének reményében.

A Holdon is teljes a zűrzavar. Ezer krikett-szurkoló megrohamoz egy könyvtárat, földülja, a büfét kifosztja. A helyszínen háromszáz sebesült csendőr marad. Új meg új pontokon üti föl fejét a nyugtalanság, autókat gyújtanak föl, köztereket vernek szét. A csendőrség tehetetlen. Összesen 500 egyenruhás és 300 rendbontó (valamint lelkesen közéjük vegyülő civil) sérül meg.

A holdlakók között egyetértés bontakozik ki, hogy a rendbontók *áldozatnak*, a rendőrei pedig *bűnözőknek* tekintendők. Az eljárások megindulnak.

visszavonható

MINDENKINEK AZT MONDANI, AMIT HALLANI AKAR, jegyzi fel a leendő miniszterelnök. Ismét elnyomja az álom. A kelő nap fényében kráterek vöröslenek, egy téren tudósok vitatkoznak a „demokrácia” és „fasizmus” szavak

jelentésén; piperkőcök bámulják őket vigyorogva, Louis Vuitton-táskájuk van, zakózsebükben tarka kendők, abban az épületben dolgoznak, ahol a szavaknak jelentést adnak, és pontosan tudják, bármely szónak bármikor visszavonható a jelentése.

G élete utolsó hónapjában újránősül. Az aktusra már kórházi szobájában kerül sor, de ennek nincs különösebb jelentősége. Kéziratát befejezte, amit a világról tudott, az emberiség maradékára hagyta. Szörnyvilág kel életre a lapokon, képtelen rémálom, de ami ennél fontosabb, az abszurd rendszer fenntartását szolgáló technikák pontos leírása. Mesterművet alkotott: aprólékosan kidolgozott karakterek mozognak egy működésében vakító fénnel bevilágított, irracionális térben.

Mostantól elképzelhetetlen, vélte legalábbis G, hogy az emberiség ezekkel a módszerekkel megvezethető legyen.

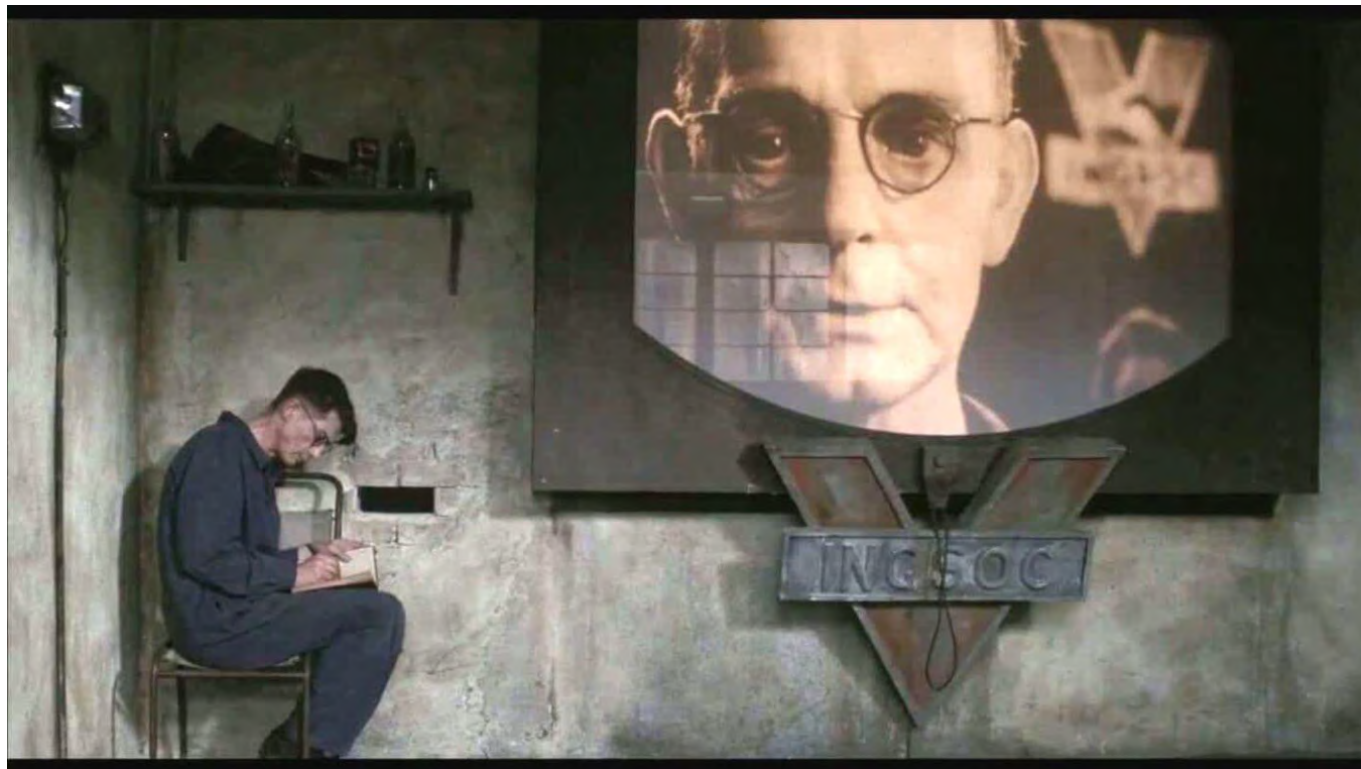
A leendő miniszterelnök sokat ábrándozott. Erős lesz és híres, de mindenképpen gazdag; újraegyesíti és felvirágoztatja a nemzetet. Pók aludt a sarokban, lábait maga alá húzva. Kár, hogy a külső viszonyok és az egyéni vonások mind fölállították a maguk korlátait: telt az idő, és ahogy a vékony test telt, a naiv álmokat fokozatosan felülírta Balzac vidéki ifjainak parvenü mohósága.

AZ ŐSZINTESÉG: KOCKÁZAT – jegyezte fel. A HÁBORÚ ALAPHELYZET. Harcolni, mindegy, ki ellen: az aktuális célszemélyt időben megnevezzük. Az sem kell, hogy mindenki *elhiggye* a folyton újraírt fordulatokat; elég, ha a túlélés reményében *úgy tesz*, mintha elhinné.

Évtizedek óta elképzelhetetlen módszerekkel írta át a múltat. De állíthatott bármilyen képtelenséget, ha megfelelő szókinccsel tette, az eljárás működött. „Problémáink egyetlen oka, hogy összeesküdtek ellenünk.” „Csavaros eszű népünk kiemelkedik a

többi nemzet közül.” „Csapataink egységbe rendeződtek az ősi zászlók alatt.”

Nyár volt, a hegyoldalban már csak néhány ablak pislákol. Az Egy Perc Gyűlöletet adták a meccs szünetében. A buszmegálló oldaláról lapos arc bámult a lakosokra, ráncos, 93 éves férfi: a világ 29. leggazdagabb embere.

Kép az 1984-ben forgatott filmből, juiceonline

A miniszterelnök töltött magának. A finnyások persze húzzák az orrukat, de az anyagi érdek végül domesztikálja őket. Nem érzik, hogy egyszer úgymint mindenki sor kerül: stabilitás csak állandó rotációra épülhet. Ezért van szükség tudatlanságra és szegénységre is: hogy a legfinnyásabb is érezze, van még vesztenivalója.

A rendszer alapvonása a fülsiketítő, rendületlen hangoskodás volt, pocskondiázni mindent, ami a rendszeren kívül áll. Nem kellett fizikai erőszak, a folyamatos nyelvi nyomulás lehetővé tette, hogy szétzilálják, csírájában elfojtsák a születő gondolatokat. Az aktuális szlogenek súlykolását a tömegtájékoztatás végezte. A harsány lózungoknak az sem mondott ellent, hogy a napi feladatok kapcsán minduntalan kiütközött a rendszer teljes inkompetenciája.

A verbális projekt ellen talán a nemzeti kultúra vehette volna fel a küzdelmet, de ennek hordozói elfordultak a közélettől, később meg sopánkodtak, a helyzet milyen tűrhetetlen. Az önmagát függetlennek tekintő értelmiség e passzivitást alkotói érvekkel igyekezett alátámasztani (leginkább Wong Yuhoz, a nyugdíjas kungfu-mesterhez hasonlóan, aki sportszerűségéből lecsatolta művésztagjait, mielőtt a köré gyűlt kamaszhorda agyonverte).

uralták a közbeszédet

E hozzáállás azonban legföljebb magyarázhatja, de nem menti a teljes nyelvi vereséget, melyet a magát európainak nevező értelmiség elszenvedett. A munkabírási képességével

sajnos, a Párt tagjai rendelkeztek, így uralták a közbeszédet, kritikusaik még ahhoz sem vették a fáradságot, hogy saját gondolkodói iskolájuk egyes bigott, erőszakos és irracionális vadhajtásaival szemben eljárjanak. A kialakult fogalmi és kulturális vákuum a zavarosban halászó figurák éltető elemévé vált (és ha a nemzeti kultúra erői nem képesek újragondolni közéleti aktivitás és kreatív szóhasználat kérdéseit, még hosszú ideig azzá válik).

Párttaggal szemben alapkövetelmény volt, hogy hiszékeny legyen. Semmi szín alatt nem lehetett szuverén. Öltözködhetett kedvére. Uralkodó érzelmei a félelem, a gyűlölet, a szervilizmus, és adott esetben a győzelmi mámor – vagyis helyes mentalitással kellett rendelkeznie.

E mamelukok alkották a társadalom krémjét. Amorális, piperkőc, de jó verbális képességgel rendelkező személyek; a felső szegmensbe rekedt még néhány fanyalgó, jóindulatból „passzívnak” is nevezhető egyén – veszélytelenek. Ami pedig ez alatt tenyésztett, indifferens volt: a kenyeret elfogadta, a cirkusznak örült, és frusztráltan a harckészültségig hiszterizálható lett.

A miniszterelnök tudta, hogy tevékenysége bizonyos történelmi és büntetőjogi kategóriák számos elemével rendelkezik, de szerencsére ezeket nem nevezte néven senki: egyrészt nem ismerte fel, vagy rövid távú anyagi érdekeivel ellentétes lett volna a megnevezése, esetleg egyszerűen megzavarta volna privát passziójában. Vagy azok

közé tartozott, akik képtelenek lettek néven nevezni bármit, mert beláthatatlan távolságra sodródva a Gutenberg-galaxistól csupán rövidítések és artikulálatlan indulatjelek formájában tudtak a világra rezonálni, sötét, csalódottságból és baljós előérzetekből egybetapasztott univerzumukban hánykolódva.

A Pártnak talán nem is lett volna szüksége arra, hogy ilyen szisztematikus munkával ássa alá a szavakat: a galaxis haldoklott, nyelve durvult, szókinccse évről évre csökkent, a személyközi kommunikáció artikulálatlan indulatszavak és mindent elborító rövidítések zsugorodó világává csökevényesedett. Pedig a szó állítólag potenciális fegyver, még ha e potenciál felismeretlen marad is, vagy éppen hidegen hagyja a lakosokat.

Kép az 1984-ben forgatott filmből, wikimedia.org

„A mű egy elképzelt, abszurd jövőt ábrázol”, írta a valaha jövődöbeli miniszterelnök G könyvéről egy zárthelyiben, de már a mondat közben megcsóválta a fejét. S már rég tényleges miniszterelnök volt, mire a megoldás körvonalai földeregték előtte. Addigra teste elnehezedett, arca sajátos kifejezést öltött. Ötvenes évei közepén járt: a legszebb férfikor.

Maga felé fordította az íróasztalán féltve őrzött képet, üvegében, mint valami tükörben szemlélte magát. Aztán a fényképet bámulta újra, a keserű, szögletekből és szigorú egyenesekből összeálló arcot.

Azt azonban senki nem gondolhatja komolyan, hogy ezt az egészet *én* kreáltam, futott át agyán. A rendszert a lakosság alakította ki, fokról fokra. Én csak fölismertem, és átvettem működtetésre.

Visszatette a keretet az asztalra, zakója megfeszült.

Az üveg mögé rekedt íróra tekintett.

– Látod, mégis megcsináltuk, George!

Csuklója zajtalan forgott húspárnáiban, akár egy tokban.

felső kép | [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/)